

УДК: 376:373.3.016:796

В.Е. Левицький
Levik7419@ukr.net

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ РУХЛИВИХ ІГОР З УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ З ПОРУШЕНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Відомості про автора: Левицький Вадим Едуардович – кандидат педагогічних наук, доцент Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка (Україна). Levik7419@ukr.net

Contact: Levitsky Vadim Eduardovich – candidate of pedagogical Sciences, associate professor Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Ukraine. Levik7419@ukr.net

Левицький В.Е. До питання про проведення рухливих ігор з учнями молодших класів з порушеним інтелектом. Стаття висвітлює питання теоретико-практичного вивчення використання рухливих ігор у навчально-виховному та корекційно-розвивальному процесі у молодших класах спеціальної школи для дітей з порушеним інтелектом. Складові частини рухливої гри (зміст, форма та методичні особливості) дозволяють розглядати її в якості одного з важливих засобів фізичного виховання. Цей засіб, при педагогічно виправданому практичному використанні, стає ефективним методом фізичного виховання. Ігровий метод передбачає не тільки конкретні рухливі ігри, а і застосування методичних особливостей гри у фізичних вправах на заняттях та у позакласній роботі. Сюжет, правила і рухові дії складають зміст що обумовлює її форму, організацію дій учасників, яка надає можливість широкого вибору способів досягнення ігрової цілі, задоволення самим процесом гри. Зміст і форма зумовлює методичні особливості: образність, самостійність дій у рамках правил, виконання рухів з мобілізацією рухових здібностей, природність рухів, виконання цілісних дій і окремих рухів, мінливість ситуації, ініціативність, присвоєння ролей, вибірковість способів дій для вирішення ігрових завдань.

Підкреслюється оздоровче, освітнє, виховне та корекційно-розвивальне значення рухливих ігор. Висвітлюються особливості методичного забезпечення, описується проєкція недоліків інтелектуальної та рухової сфери на організацію, проведення, перебіг рухливих ігор з дітьми молодшого шкільного віку з порушеним інтелектом. Описується методика формування техніки та тактики гри. Висловлюються окремі рекомендації щодо більш широкого диференційованого використання та оптимізації методичної складової (тактики та техніки) проведення рухливих ігор з дітьми молодшого шкільного віку з порушеним інтелектом.

Ключові слова: рухлива гра, рухові дії, фізичне виховання, діти з порушеним інтелектом, методика, зміст, вправи.

Левицький В.Э. К вопросу о проведении подвижных игр с учащимися младших классов с нарушенным интеллектом. Статья освещает вопрос теоретико-практического изучения использования подвижных игр в учебно-воспитательном и коррекционно-развивающем процессе в младших классах специальной школы для детей с нарушенным интеллектом. Составляющие подвижной игры (содержание, форма и методические особенности) позволяют рассматривать ее в качестве одного из важных средств физического воспитания. Это средство, при педагогически оправданном практическом использовании, становится эффективным методом физического воспитания. Игровой метод предусматривает не только конкретные подвижные игры, но и применение методических особенностей игры в физических упражнениях на занятиях и во внеклассной работе. Сюжет, правила и двигательные действия составляют содержание, что обуславливает ее форму, организацию действий участников, предоставляющее возможность широкого выбора способов достижения игровой цели, удовлетворения самим процессом игры. Содержание и форма предопределяет методические особенности: образность, самостоятельность действий в рамках правил, выполнение движений с мобилизацией двигательных способностей, естественность движений, выполнение целостных действий и отдельных движений, изменчивость ситуации, инициативность, присвоение ролей, избирательность способов действий для решения игровых задач.

Подчеркивается оздоровительное, образовательное, воспитательное и коррекционно-развивающее значение подвижных игр. Освещаются особенности методического обеспечения, описывается проекция недостатков интеллектуальной и двигательной сферы на организацию, проведение, ход подвижных игр с детьми младшего школьного возраста с нарушенным интеллектом. Описывается методика формирования техники и тактики игры. Высказываются отдельные рекомендации относительно более широкого дифференцированного использования и оптимизации методической составляющей (тактики и техники) проведения подвижных игр с детьми младшего школьного возраста с нарушенным интеллектом.

Ключевые слова: подвижная игра, двигательные действия, физическое воспитание, дети с нарушенным интеллектом, методика, содержание, упражнения.

Levitsky V. The question of holding outdoor games with the students of junior classes with mental disorders.

The article deals with the issue of theoretical and practical study of the use of mobile games in the educational and correctional and educational

process in the junior special school for children with impaired intelligence. Constituent parts of mobile games (content, form, and methodical features) allow us to consider it as one of the important means of physical education. This tool, when pedagogically justified practical use, it becomes an effective method of physical education. The gaming method provides not only specific games, but and application of the methodological features of the game in physical exercises in the classroom and in extra-curricular activities. The plot, rules, and physical action is what determines its form, organization of participants' actions, providing a wide choice of ways to achieve game play goals, satisfaction in the process of the game. The contents and form predetermines the methodological peculiarities: the imagery, the autonomy of action within the rules, performing movements with mobilization movement abilities, natural movements, the implementation of holistic action and the movements, the fluidity, the creativity, the assignment of roles, the selectivity of the ways of action for solving game problems.

Emphasizes Wellness, educational, and correctional-educational value of outdoor games. Highlights the peculiarities of methodological support, describes the projection of the shortcomings of the intellectual and motor areas for the organization, conduct, course of outdoor games with children of younger school age with mental disorders. Describes a method of forming techniques and tactics of the game. Vote individual recommendations about the broader use of differentiated and optimization of the methodological component (tactics and technology) conducting outdoor games with children of younger school age with mental disorders.

Key words: mobile game, motor actions, physical education, children with mental disorders, methodology, contents, exercises.

Однією із проблем неспроможності та малоефективності нинішньої системи фізичного виховання є те, що її зміст не оздоровчий, а освітній. Шкільний урок фізичної культури, спрямований на вирішення навчальних завдань, пов'язаних з розширенням функціональних ресурсів організму школяра і залишає поза увагою підвищення імунологічної стійкості до несприятливих факторів зовнішнього середовища, виявляє мінімальний вплив на оздоровлення дитини. Іншою проблемою недостатньої ефективності фізичного розвитку у спеціальній школі є відсутність єдності зусиль (часто за наявності умов) для досягнення бінарного ефекту: тренувального та оздоровчого.

У діючій системі спеціального шкільного виховання відсутній диференційований підхід до вибору фізичних навантажень відповідно до рівня розвитку, фізичної підготовленості, біологічного віку школяра (у спеціальній школі у одному класі навчаються діти із коливанням віку до трьох років, відібрані за рівнем актуального і найближчого розвитку але різниця у фізичній підготовленості ставить спеціальні методичні завдання до аспекту фізичної підготовки дітей), виду порушення

психофізичного розвитку – відсутня програмна основа для диференційованого підходу з розвитку основних фізичних якостей, що є основою у корекційній роботі спеціальної школи. Тому актуальним є пошук оптимального підходу до використання часу, об'єму, інтенсивності, складності навантажень на уроці фізичної культури та за його межами. Важливою складовою різнобічного (з акцентом на фізичний) розвитку дитини з вадами психофізичного розвитку є рухлива гра, яка не зважаючи на свою чисельність, різноманітність, цікавість, універсальність у часі проведення та широту і специфічність завдань, низьку собівартість – використовується недостатньо у корекційно-розвивальній роботі спеціальної школи.

Оздоровчим значенням ігор є: сприяння гармонійному росту організму школяра; формування правильної постави; загартування організму; підвищення працездатності; позитивний вплив на здоров'я. Освітнє значення: формування рухових вмінь і навичок з бігу, стрибків, метання тощо; розвиток фізичних якостей: швидкості, сили, спритності, гнучкості та витривалості; формування основ знань з фізичної культури і спорту, валеології, народознавства, історії рідного краю. Виховне значення ігор: розвиток моральних та вольових якостей учнів; виховання любові до звичаїв і традицій українського народу, до щоденних і систематичних занять фізичними вправами. Корекційно-розвивальне значення: розвиток координації рухів, швидкості реакції, окоміру, наочно-дійового мислення і т.д.

Час вносить зміни у зміст ігор, створює нові варіанти проведення, лише їх рухлива основа залишається незмінною. Гра включає всі види природних рухів: ходьбу, біг, стрибки, метання, лазіння, вправи із предметами, а тому є незамінним засобом фізичного виховання дітей.

Різні аспекти фізичного виховання і зокрема використання рухливих ігор у загальній дидактиці досліджувалися: Г.М. Аксельрудом, Н.В. Андрощуком, М.Г. Андрухом, А.М. Войлоковим, М.Б. Гускою, О.Д. Дубогай М.І. Жаворонко, М.М. Жуковим, С.І. Жевагою, М.Д. Зубалієм, О.В. Ільїним, М.П. Козленко, Л.В. Лихачовим, В.Й. Мазуром, В.О. Петровим, В.О. Поповим, Б.І. Сарсенбаєвою, В.А. Соколовим, Н.М. Хоменко, А.І. Шинкарюком, Б.М. Шияном, П.І. Щербаком та ін. У спеціальній педагогіці це праці: Г.А. Єдинака, М.О. Козленко, А.В. Сімко, А.І. Шинкарюка.

Рухливою називається гра побудована на рухах. Цільова установка і види діяльності визначаються сюжетом (задумом, темою) гри. Правила уточнюють права і обов'язки учасників, визначають способи ведення і обліку результатів. Для рухливих ігор характерні самостійні, творчі рухові дії (з предметами, без них), що виконуються у рамках правил. Сюжет, правила і рухові дії складають зміст. Змістом гри обумовлюється її форма, тобто організація дій учасників, яка надає можливість широкого вибору способів досягнення поставленої цілі, задоволення

самим процесом гри. Зміст і форма рухливої гри зумовлює її методичні особливості: 1) образність, 2) самостійність дій у рамках правил, 3) виконання рухів з мобілізацією рухових здібностей, 4) невимушеність, природність рухів, 5) виконання цілісних дій і окремих рухів без суворої регламентації зусиль, 6) мінливість ситуації, 7) творча ініціативність дій (зорієнтованих і погоджених), 8) присвоєння учаснику (групі) ролей, 9) вибірковість способів дій у різних зв'язках і поєднаннях для вирішення ігрових завдань [4].

До умов використання рухливих ігор як засобу фізичного виховання учнів молодших класів, відносять створення предметно-спортивного середовища – це обладнання спортивних майданчиків та оснащення гри інвентарем. Наступною умовою є підготовка організму дитини до участі в грі. Одним із пріоритетних завдань початкового тренування дітей в іграх є створення та вдосконалення моторної бази та координаційних можливостей. Це завдання тісно пов'язане з вивченням спеціальних рухів – технічних прийомів, необхідних для використання. Тобто це є техніка гри.

Поняттям "техніка" визначають хід рухів дітей-гравців, які в межах можливостей встановлених правилами гри, виконуються в кожній ситуації тактично і доцільно. Вдосконалення техніки рухів дітей є однією з головних педагогічних умов розвитку фізичних якостей [2].

Одне з важливих місць у тренуванні дітей посідає засвоєння тактики гри. Тактика у грі складається з обумовлених ситуацій, доцільних індивідуальних і колективних дій у її перебігу з метою досягнення найкращого результату. Набуваючи необхідних знань та вмінь, діти одночасно розвивають особисті психічні та інтелектуальні якості, які визначають ефективність техніки. У колективній тактиці розрізняють групову та командну.

Індивідуальна тактика виявляється у виборі та застосуванні технічних елементів. Вибір техніки залежить від: технічного рівня учасників гри; розвиненості в них фізичних якостей та тренуваності, тобто рівня рухових умінь та навичок; зовнішніх факторів. У кожній грі колективна тактика виявляється системою гри. Однією з проблем організації ігор є технологія тренування дітей, тобто навчання їх рухових умінь та навичок. У науково-методичній літературі вона визначається як спосіб навчання та організація тренування, які обумовлюються метою підготовки та рівнем підготовленості учасників [2].

Для навчання техніки і тактики ігор існує єдиний методичний процес, який містить шість ступенів.

Перший ступінь: виконуються вправи, в яких вимагається точність технічного, а пізніше і тактичного виконання при полегшених умовах. Другий ступінь: виконуються вправи, в яких точність пов'язується зі швидкістю виконання. Тривалість виконання вправ залежить від труднощів окремих технічних елементів. Третій ступінь: виконуються

вправи з партнером. Четвертий ступінь: вправи виконуються з активним партнером. П'ятий ступінь: проводиться гра з активним партнером, що повністю відповідає ігровій ситуації. Шостий ступінь: пробні ігри, в яких вивчена техніка і тактика перевіряються в умовах дій партнерів [4].

Відомими формами вправ є: вправи в парах, трійках, четвірках, у колі, у фронтальних і у флангових рядах, а також у вільному розташуванні всередині обмеженого простору. Вибір форми вправ залежить від завдань, кількості обладнання та спортивного інвентарю для занять. Форми вправ змінюються за допомогою змін умов (спрямування кидка або поштовху, різної відстані до цілі або інших гравців, змін порядку часткових дій, тощо).

Навчально-тренувальна підготовка здійснюється поетапно: пробні ігри, навчальні, загальнотренувальні. Пробні ігри проводяться у спрощених умовах, за зміненими правилами, з різними завданнями. Навчальні: дітей навчають рухів у грі, вивчають або закріплюють правила гри, вчать дітей правильно розташуватися та користуватися спортивним інвентарем. Загальнотренувальні ігри проводяться перед спортивними заходами, їх можна назвати як показово-тренувальні.

Особливе значення в роботі з дітьми має висока емоційність процесу навчання. Вона досягається за рахунок: різноманітності засобів, методів і форм роботи; використання ігрових змагальних форм вправ і великої кількості підготовчих рухливих ігор, у яких діти засвоюють рухи спортивних ігор; чергування регламентованої та самостійної рухової діяльності учнів; постановки конкретних цілей, що відповідають можливостям дітей; створення дружніх стосунків між дітьми та педагогом; систематична участь усіх дітей групи.

Важливо передбачати відмінності у змісті і формі рухливих ігор для дітей різних вікових груп та різного рівня актуального фізичного розвитку, а також вміло добирати їх, виходячи з конкретних умов. У дітей молодшого шкільного віку переважає наочно-образне мислення: вони схильні до інсценування, відтворення в рухах того, що чують, спостерігають. Багато ігор дітей молодшого шкільного віку будується на безпосередньому наслідуванні явищ, дій з навколишнього життя. Але задум, тематика цих ігор, порівняно з іграми дошкільників, є багатшими. Діючі персонажі наділяються додатковими, поміченими дітьми рисами та ознаками.

Рівень розвитку мовлення учнів молодших класів з порушеним інтелектом (не зважаючи на скутість, бідність, стереотипність і т.д.) дозволяє одночасно, у ритмі, узгоджуючи слова з рухами, вимовляти речитативи, що вимагаються у багатьох іграх, що подобається дітям. У даному випадку елементи рухливої гри виступають стимулом для прояву ініціативи з генерації мовлення.

Сприймання дітей з вадами інтелекту недостатньо організоване, не стійке, фрагментарне, повільне, пасивне, хаотичне [3]. Вони ще не здатні цілеспрямовано вислухати пояснення правил, відокремити головні ігрові

дії від другорядних, через що хід гри порушується. У міру накопичення досвіду в іграх такі явища поступово згладжуються, усуваються. Увага дітей мимовільна, розпорошена; вони не можуть довго зосереджуватися на одній дії, на виконанні однієї рухової задачі. Тим самим обумовлюється характерна швидкоплинність ігрових епізодів, заміна одних ігрових завдань іншими. Прикладами може служити гра, що складається з коротких повторних ідентичних етапів або гра, що містить ряд послідовно виконуваних різних рухових завдань.

Природні здібності пам'яті у дітей цього віку та нозології невеликі (звужений обсяг, мимовільна, швидка втрата інформації і т.д.). Але діти краще запам'ятовують те, що цікаво. Наприклад, добре запам'ятовують власні вдалі прийоми рухів з гри і творчо відтворюють їх у подібних ситуаціях; зберігають у пам'яті наочно-образні пояснення гри вчителем, речитативи, а також правила ігор, в які вони навчилися грати і досягли успіхів, запам'ятовують емоційні переживання при виконанні вдалих і невдалих ігрових дій.

Недостатньою стійкістю уваги та пам'яті і слабо розвиненими вольовими якостями з поєднанням яскравості та поверховості емоцій у дітей з порушеним інтелектом пояснюється простота і лаконічність правил ігор, прагнення дітей відразу включатися в активні ігрові дії, з'ясувати результати гри у найкоротші терміни. Розвиток активності і самостійності у діях при недостатності вольових якостей та зусиль нерідко зводиться до прагнення грати виключно за себе і для себе, трансформуючи весь хід та зміст гри.

Формування навичок суспільної поведінки, поступове зростання громадських інтересів підвищує зацікавленість дітей у спільній діяльності під час рухливих ігор. Спільні для всього класу дії з подолання перешкод подобаються; в іграх без ведучих діти разом борються за своє місце і за загальний порядок у команді; у іграх з ведучими (що являють протистояння гравців та ведучих) демонструють ігрові дії із підтримкою та взаємодопомогою.

З анатомо-фізіологічних позицій у дітей молодшого шкільного віку кістково-зв'язковий апарат пластичний і гнучкий. Він податливий до деформацій під впливом одностороннього навантаження і великих м'язових напружень, а також тривалих статичних положень тіла. Мускулатура відносно слабка, зокрема це відноситься до м'язів спини і черевного преса. Вікові особливості не допускають застосування ігор з перенесенням, передачею, перекиданням важких предметів (набивних м'ячів) і перетягуванням. Не рекомендуються у цьому віці ігри, пов'язані з одноманітними рухами і тривалим збереженням статичних положень тіла. Корисні ігри, які зміцнюють великі м'язові групи, а також різноманітні естафети з подоланням елементарних перешкод [1].

Особливості будови і функцій серцево-судинної системи дітей молодшого шкільного віку обумовлюють можливість проведення ігор зі значною інтенсивністю рухових дій, але не тривалих, з короткими

перервами для відпочинку. Так, діти здатні без ознак зниження працездатності активно і енергійно повторювати рухові дії, але протягом невеликого терміну часу. Незважаючи на велику рухливість, діти стомлюються. Це відбувається внаслідок неекономної витрати сил, виконання великої кількості зайвих дій, недостатньо сформованих функцій центральної нервової системи, малорозвиненої координації рухів. Рухливі ігри, у даному випадку, дозволяють розвивати точність рухів, м'язові відчуття, відчуття простору і часу.

Привабливі і доступні для дітей молодшого шкільного віку ігри, що вимагають швидких переходів від однієї дії до іншої в умовах мінливих ігрових ситуацій. Доступнішими є рухливі ігри, що вимагають максимально швидкого переміщення тіла у просторі (біг на фініші естафети), а не швидкості виконання окремих рухів і рухових реакцій (гра з швидкою передачею м'яча, з додатковими завданнями на зупинку, зміною напрямку пересування).

Кожну рухливу гру необхідно використовувати для виховання позитивних моральних якостей, зміцнювати волю, розвивати естетичні почуття, творчу пізнавальну рухову активність. Учнів слід привчати правильно розпізнавати гарні і погані вчинки, свої та товаришів. Учням даного віку на наочних прикладах вчитель завжди може показати, що: грати дружно – добре, а сваритися, дражнитися – погано; дотримуватися правил – добре, порушувати – погано і т.д. Треба вчити дітей долати в іграх труднощі, перешкоди на шляху до досягнення мети, привчати правильно відповідати на питання про виконання дій і вчинків. Вже з першого класу необхідно починати виховувати у дітей повагу до товаришів, звичку грати дружно, привчати хлопчиків і дівчаток не цуратися одне одного в різних випадках (при ходьбі або бігу взявшись за руки, при виборі ведучих, передачі м'яча). Методично правильно заохочувати прагнення до узгоджених рішень при виконанні завдань гри. Важливо, щоб учні звикали надавати допомогу товаришам у діях проти ведучих, виручати їх з невігідних положень, не хвалитися при виграші, не сумувати при невдачах, зберігати дружні стосунки з переможцем.

В іграх вчитель формує звичку до стриманості і самодисципліни, привчає проявляти завзятість і наполегливість; на практичних прикладах показує різницю між обережністю і боягузтвом, між скромністю і боязкістю, впевненістю і зарозумілістю. Дуже важливо виховувати інтерес до оволодіння технікою і тактикою різноманітних ігор; повагу до спортивних традицій, пов'язаних з проведенням ігор командного характеру. Треба розвивати звичку стежити за своєю поведінкою і зовнішнім виглядом; виховувати нетерпиме ставлення до прояву брутальності та неспортивної поведінки; розуміння прекрасного у товариських стосунках між гравцями, у вмілій грі.

Складові частини рухливої гри (зміст, форма та методичні особливості) дозволяють розглядати її в якості одного з важливих

засобів фізичного виховання. Цей засіб, при педагогічно виправданому практичному використанні, стає ефективним методом фізичного виховання.

Треба зазначити, що поняття «ігровий метод» передбачає не тільки будь-які конкретні рухливі ігри, але також і застосування методичних особливостей гри у фізичних вправах, заняттях.

У зв'язку з цим рекомендується застосовувати різноманітні за змістом рухливі ігри з активними, енергійними і повторюваними руховими діями. Однак необхідно стежити за тим, щоб гра оптимально відповідала обсягу та інтенсивності навантаження в цілому. Педагог може посилювати або зменшувати темп гри, її загальну інтенсивність та емоційність. Це досягається шляхом застосування способів, кожен з яких можна використовувати самостійно або у поєднанні з іншими: встановлення короткочасних перерв або проведення гри без них; збільшення або зменшення кількості повторень або окремих епізодів; збільшення або зменшення загального часу на гру; подовження або скорочення дистанцій для подолання, розширення або скорочення загальної ділянки для гри; полегшення і зменшення або ускладнення і збільшення числа перешкод; зміна ваги або кількості інвентарних одиниць; збільшення або скорочення кількості гравців у командах; проведення групових ігор одночасно з усіма учасниками або поділ гравців на декілька підгруп, у кожній з яких та ж гра ведеться одночасно.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розв'язання поставленої проблеми. Подальшого вивчення потребують питання: методики використання рухливих ігор з дітьми різного віку та нозологій; подолання гіподинамії у навчально-виховному та корекційно-розвивальному процесі у спеціальних закладах; розробка індивідуальних та диференційованих програм в умовах інклюзивного навчання; розробка комп'ютерних діагностичних програм для визначення стану розвитку різних фізичних якостей; розробка конкретних методичних рекомендацій для ефективної реалізації фізичного виховання у позакласній виховній роботі окремо для кожного класу.

Список використаних джерел:

1. **Ареф'єв В.Г., Єдинак Г.А.** Фізична культура в школі (молодшому спеціалісту) / В.Г. Ареф'єв, Г.А. Єдинак / – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2001. – 384 с.
2. **Борисенко А.Ф., Цвек С.Ф.** Руховий режим учнів / А.Ф. Борисенко, С.Ф. Цвек / – К.: Радянська школа, 1989. – 191 с.
3. **Миронова С.П.** Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс: Навчальний посібник / С.П. Миронова / – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2007. – 204 с.
4. **Шиян Б.М.** Теорія і методика фізичного виховання школярів. – Тернопіль: Навчальна книга / Б.М. Шиян / – Богдан, 2001. – Ч.1. – 272 с.
- 5.

Язловецкий В.С. Физическое воспитание детей и подростков с ослабленным здоровьем / В.С. Язловецкий / – К.: Здоров'я, 1991. – 232 с.

References

1. **Arefiev V.H., Yedynak H.A.** Fizychna kultura v shkoli (molodshomu spetsialistu) / V.H. Arefiev, H.A. Yedynak / – Kamianets-Podilskyi: Abetka-Nova, 2001. – 384 s. 2. **Borysenko A.F., Tsvek S.F.** Rukhovyi rezhym uchniv / A.F. Borysenko, S.F. Tsvek / – K.: Radianska shkola, 1989. – 191 s. 3. **Myronova S.P.** Olihofrenopedahohika. Kompaktnyi navchalnyi kurs: Navchalnyi posibnyk / S.P. Myronova / – Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi derzhavnyi universytet, redaktsiino vydavnychi viddil, 2007. – 204 s. 4. **Shyian B.M.** Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia shkolariv. – Ternopil: Navchalna knyha / B.M. Shyian / – Bohdan, 2001. – Ch.1. – 272 s. 5. **Yazlovetskyi V.S.** Fyzycheskoe vospytanye detei y podrostkov s oslablennym zdorovtsem / V.S. Yazlovetskyi / – K.: Zdorovia, 1991. – 232 s.

Received 11.09.2016

Reviewed 26.10.2016

Accepted 29.11.2016

УДК 376-056.264.016:51

Л.І. Лісова
ruzhitska@rambler.ru

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ВИМОГ ДО ВМІНЬ РОЗВ'ЯЗУВАТИ АРИФМЕТИЧНІ ЗАДАЧІ УЧНЯМИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ТПМ

Відомості про автора. Лісова Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри логопедії та спеціальних методик факультету корекційної та соціальної педагогіки і психології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Україна. E-mail: ruzhitska@rambler.ru

Contact. Lisova Lyudmila the Ph.D. of Pedagogy, assistant of therapy and special methods of Corrective and Social Pedagogy And Psychology Department of Kamenetz-Podolsk National Ivan Ohienko University, Ukraine. E-mail: ruzhitska@rambler.ru

Лісова Л.І. Порівняльний аналіз програмних вимог до вмінь розв'язувати арифметичні задачі учнями загальноосвітньої та